

Розділ V

ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ПСИХОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

УДК 159.9.746.3.031.2 (477)

Л. М. Андрушко,
В. П. Ясінський

ВПЛИВ ЧЕРВОНОГО КОЛЬОРУ НА ПСИХОСОМАТИКУ ЛЮДИНИ

Досліджено вплив червоного кольору на психіку та фізіологічні функції людини, оскільки колір не тільки надає важливу інформацію про предмет, але й має здатність зумовлювати певні фізіологічні та психічні ефекти. Психологічний аспект сприйняття червоного кольору пов'язаний з емоційними, соціально-культурними та естетичними думками й почуттями.

Ключові слова: червоний колір, символіка кольору, психологічний вплив, емоції, фізіологія людини.

Постановка проблеми. У різних галузях науки вчені виокремлюють фізіологічну та психологічну складові впливу кольору. Вони наближені до емоцій – тілесних проявів нашої душі, тобто інтелекту. Ще античні вчені помітили тісний зв'язок між кольором та емоціями. Сьогодні підтверджується певний зв'язок кольору та емоцій в стійких словесних сполученнях: «певне забарвлення емоцій», «емоційне забарвлення переживань». Це сприяє визначенню кольору як ідеального (психічного), що пов'язано з матеріальним (фізичним чи фізіологічним) через емоції, почуття як їхнє інформаційно-енергетичне співвідношення. Такий підхід дозволяє поєднувати мови різних галузей наук для ґрунтовного пізнання сутності людини.

Кольоросприйняття сучасної людини – це складний процес, збагачений образами, асоціаціями і уявленнями, пов'язаними з кольором. Воно однакове для всіх (за винятком кольороаномалів) і не залежить від соціального статусу, вікових чи статевих особливостей та рівня інтелектуального розвитку. Фізіологічний вплив кожного кольору на організм конкретного індивіда залежить від наведених факторів, а також етнічних, історичних, обрядових, символічно-знакових і культурних традицій. Сприйняття червоного кольору впливає на фізіологі-

чні і психічні функції організму. На визначення особливостей цього впливу і спрямована ця стаття.

Стан дослідження. Намагання психологів, медиків, педагогів, етнографів пояснити результат впливу кольору на психіку людини представлені значною кількістю теоретичних та емпіричних досліджень. У XVII столітті Ісаак Ньютон стверджував, що колір – це субстанція, що змінюється, як звук, тому є такі кольори, яких ми, люди, сприйняти нездатні. Саме так, як існують звуки, доступні тварині, але не сприймаються людиною. Гете вперше спробував охарактеризувати чуттєво-емоційний вплив не лише окремих кольорів, але й їхніх різноманітних поєднань. У дослідників кольору згодом це отримало назву «психофізіологічної теорії колірної гармонії Гете». У XX ст. столітті наука про колір набула значного розвитку: диференціація колірних систем, залежно від практичного застосування; дослідження механізмів зору людини та зв'язків кольорів із психікою; створення теорій колориту [1; 2; 12; 16].

Наприкінці XX ст. сформувалася теорія та методологія хроматизму – міждисциплінарне дослідження реальної людини в реальному світло-колірному оточенні зовнішнього середовища. Назва цього вчення походить від давньогрецького поняття «хрома», у яке античні автори укладали такі поняття: колір, як психічне, безпредметне, ідеальне; фарба, як фізичне, предметне, матеріальне; забарвлення тіла людини, як фізіологічне; емоції, як їхнє інформаційно-енергетичне співвідношення. Це виявляється у виразах «багряніти від гніву», «чорніти від горя», «біліти від страху», «червоніти від сорому», «жовтіти від зради», «зеленіти від заздрості»; «сіріти від туги» та ін. Ці вирази розкривають зв'язок емоційних відношень між психічним (кольором) і фізіологічним (забарвленням шкіряного покриву) як між ідеальним і матеріальним. Це доводить і відоме твердження – емоції пов'язують «дух і тіло». Питання емоційного впливу червоного кольору на людину вивчали практики та теоретики мистецтва, а саме: Леонардо да Вінчі, Гете, Делакруа, М. Дерібере, Л. Айсмен, В. Кандинський, Л. Бондс, Х. Лейнер, Я. Обухів [1; 2; 4; 5; 7; 10; 14].

Сучасні вчені доводять, що наша колірна чутливість розвивається і з часом ми зможемо бачити такі кольори, які абсолютно недоступні зараз [1; 16]. Вплив червоного кольору на людину та його використання в медичній практиці досліджує М. Дерібере [4]. Психосемантика кольору сьогодні на етапі свого становлення як самостійного розділу психології сприйняття кольору. Важливими у цьому напрямі є праці П. Яньшина [16].

Метою нашого наукового пошуку є вивчення впливу червоного кольору на психіку та фізіологію людини, оскільки практична потреба в психології сприйняття кольору існує в прикладній галузі психології – психології реклами, психології мистецтва, психології інтер'єру.

Виклад основних положень. Сьогодні в результаті багатьох досліджень кольору в різних країнах (Японія, Австралія, США) доведено, що кожний певний колір спричиняє у людини (незалежно соціокультурного рівня) не тільки однакове сприйняття, але й однакові фізіологічні та психічні реакції: оранжево-червоний на кожного діє збуджувально, а синій – заспокійливо. В цьому полягає об'єктивна загальнозначущість психології кольору. На думку Л. Сивика, дослідника Шведського центру кольору, відношення до кольору має історико-культурологічний базис, чим і пояснюється порівняно стійке збігання поглядів різних людей про значення кольорів [14, с. 97–98].

Червоний – колір із мінімальною частотою, що сприймається людським оком. Діапазон червоних кольорів у спектрі з довжиною хвилі 630–760 нанометрів, межа сприйняття залежить від віку. Один із трьох «основних» кольорів у системі RGB, додатковий колір – зелений.

Червоний – один із найяскравіших у кольоровій гамі, це перший колір, який починають розрізняти новонароджені. Це активний колір, який безпосередньо впливає на людину.

Згідно з дослідженнями психологів, червоний колір обумовлює не тільки емоційну реакцію, але і фізіологічну, активізуючи функції внутрішніх органів і систем. Червоний – теплий колір, тому він викликає у людини відчуття тепла і може підвищувати температуру тіла. В Кандинський акцентував: «... червоний діє проникливо, як дуже живий, повний наснаги, неспокійний колір, який не має легковажного характеру» [5, с. 185].

У результаті дослідження, проведеного серед курсантів і студентів Львівського державного університету внутрішніх справ, з'ясовано, що червоний має багато епітетів – гарячий, красивий, сміливий, закликаючий, гордий, помітний, яскравий, різкий, вражаючий, сильний, колір перемоги, пристрасний, підступний, зухвалий, привабливий, активний, напружений, життєвий, азартний, запальний, дикий, отруйний, небезпечний, обпалюючий, нервовий, святковий, благородний, ефектний, багатий, вечірній, оксамитовий, соковитий, солодкий, смачний, спільний, гладенький, бадьорий, квітковий, густий.

Психічний вплив кольору наочно демонструється почуттями, переживаннями, які відчуває людина під впливом того чи іншого кольору. Цей вплив тісно пов'язаний з оптичними особливостями кольору [15, с. 315].

Особливі заслуги у вивченні впливу кольору на вегетативну нервову систему (ВНС) належать школі професора С. Кравкова [6, с. 24]. Головним результатом численних експериментів було виявлення взаємозв'язку між кольоровим зором, ВНС і гіпоталамусом, який виконує інтеграційну роль у діяльності фізіологічних і психічних функцій організму [6, с. 25–26].

За даними аналізу надання переваг у кольорі психічно здорових піддослідних, здійсненою А. Рум'янцевою, їх колірні симпатії визначалися двома факторами: емоційною оцінкою кольору як певної цілісності та усвідомленою або неусвідомленою емоційною оцінкою кольорних асоціацій [13, с. 68]. Крім того, ці фактори пов'язані з енергетичним та інформаційними аспектами впливу кольору [13, с. 67–69].

Л. Миронова підкреслює, що проблема колірної гармонії належить до найбільш складних проблем естетики, оскільки ставлення людини до кольору формується під впливом багатьох різноманітних факторів [9, с. 170–174]. Аналізуючи відмінності в наданні переваг кольору залежно від віку і рівня освіченості, вчена вважає, що прості, чисті, яскраві кольори діють на людину як сильні, активні подразники. Вони задовольняють потреби людей зі здоровою, невтомленою нервовою системою. Це діти, підлітки, молодь, люди фізичної праці, відкриті, прості і прямі натури. Складні, малонасичені, розбавлені відтінки діють заспокійливо, відображають потреби суб'єктів високого культурного рівня і обираються людьми середнього та похилого віку, інтелектуальної праці, особами з втомленою і тонко організованою нервовою системою [9, с. 263].

Л. Шварц виявила зміну колірної чутливості залежно від емоційного стану людини [15, с. 318]. Позитивні емоції, радість виявилися пов'язаними з підвищенням чутливості до червоного і жовтого. За переживання негативних емоцій спостерігається протилежне – чутливість до жовтого і червоного знижувалася. Вказані зміни кольорової чутливості простежувалися не тільки під час актуального переживання емоцій, але і під час спогадів про приємні або неприємні події [15, с. 314–320].

Вплив кольору відображається не тільки в емоційній та фізіологічній реакціях людини, він може розширюватися і в сферу її самосвідомості, відображати особливості «Я-концепції». Доведено, що більша задоволеність собою, пов'язана, як правило, з перевагою 4 кольорів: зеленого, жовтого, червоного та сірого. Людина несвідомо використовує кольори з метою оптимізації процесів емоційної регуляції та особистісної адаптації. За необхідності підтримувати активний стан перевагу надають теплим кольорам, для зниження напруги – холодним.

Жовтий і червоний кольори обирають люди з порівняно високим рівнем адаптації та переважанням екстравертних реакцій.

В. Петренко і В. Кучеренко вивчали можливість діагностування емоційних станів людини методом надання кольорових переваг (тест Люшера) [11, с. 70–82].

Психологи застосовують колірний тест, складений швейцарським психотерапевтом М. Люшером, який розробив основи функціональної психології кольоросприйняття. Цей тест спрямований на вивчення ситуативного емоційного стану особистості та її адаптації до різних соціально-психологічних ситуацій. В основі тесту – фундаментальні закономірні зв'язки між різноякісними кольорними енергіями та певними психічними процесами, станами та явищами. Згідно з висловлюванням М. Люшера, червоний колір обирає довірлива людина, але дуже емоційна та агресивна. Червоний символізує енергію, виражає життєву силу, творчу натуру, активну діяльність, прагнення до успіху, лідерства, бажання всіх життєвих благ. Оранжево-червоний символізує агресивність, наступальні тенденції, збудження, успіх. Чистий червоний означає силу волі і задоволеність рухом до мети. Однак, чимало змінюється, якщо на людину впливає не ізольований, взятий окремо, колір, а кольорове поєднання. Так, зелений і червоний символізують автономність, самостійність в ухваленні рішень, ініціативу. Червоний, поєднаний з жовтим, вказують на спрямованість зовні [8].

Червоний пов'язаний з холеричним типом темпераменту, перевага червоного властива, як правило, екстравертам. Червоний поряд з іншими основними кольорами означає активність, емоційну стійкість і впевненість у собі, а також його вибір може свідчити про низькі показники тривожності та іпохондрії.

Невизнання червоного означатиме фізіологічну та нервову втому. Відкидання червоного та інших основних кольорів свідчить про внутрішнє особистісне неблагополуччя, тривожність і невротичність, дратівливість, фобії. Також червоний відкидається за надмірного збудження і непереносимості сильних подразників.

У кольоротерапії червоний може використовуватися для покращення розумової діяльності, надання енергії, він здатен збуджувати, зігрівати. Він підвищує імунітет і витривалість, надає сил. Під час депресії, меланхолії і пригніченому настрої червоний колір може бути ефективним, оскільки здатен збуджувати і покращувати настрої [7, с. 36].

Кольоротерапія і світлотерапія використовують червоний колір для лікування багатьох захворювань. Він активує всі функції організму, використовується для лікування вітряної віспи, скарлатини, деяких шкірних захворювань. Червоні світлові ванни корисні для лікування

паралічів, виснажень, туберкульозу. Завдяки високій проникливості в шкіру червоний колір має знеболювальну дію. Червоні кольори здатні лікувати дитячу анемію, апатію, покращують травлення і апетит, завдяки виділенню адреналіну підвищується фізична активність. Збільшується м'язове напруження, підвищується кров'яний тиск, пришвидшується частота дихання.

Рекомендується червоний колір під час депресивних станів, та низького рівня енергії для підвищення працездатності.

Не варто використовувати червоний колір упродовж тривалого часу, це може спричинити надмірне збудження і втоми. Слід уникати червоного кольору людям із підвищеним рівнем тривожності і схильності до агресії [4, с. 70]. Сучасні уявлення вчених, які досліджували кольорові процеси на клітинному рівні, підтвердили, що це справді так. Установлено, що гангліозні клітини, котрі сприймають у центрі рецептивного поля червоний колір, на периферії поля сприймають зелений колір і навпаки. Співвідношення кольорів, які визначають різну чутливість нашої сітківки, забезпечує активізацію зорової системи, відтак активізацію відповідних ділянок кори головного мозку.

Слід акцентувати на метамерійних помилках зору. Через будову очей світло, що викликає відчуття одного і того ж кольору (наприклад червоного), тобто однаковий ж ступінь збудження трьох зорових рецепторів, може мати різний спектральний склад. Людина в більшості випадків не помічає цього ефекту, начебто «домислюючи» колір. Але іноді різниця стає помітною: наприклад, підбираючи за кольором у крамниці за люмінесцентного освітлення аксесуар до сукні і вийшовши на освітлену сонцем вулицю, можна помітити явну невідповідність кольорів цих предметів. Це тому, що, хочі колірна температура природного та штучного освітлення може збігатися, спектри відбитого одним і тим же пігментом природного і штучного світла можуть істотно відрізнятись і обумовлювати різне колірне відчуття. Наприклад, яскраво-червоні кольори у світлі люмінесцентних ламп часто виглядають бордовими.

Найбільш яскраво колірний метамеризм можна спостерігати за освітлення джерелом, спектр якого складається з двох монохроматичних компонент, що становлять додаткові кольори спектру (наприклад, помаранчевий і синій) і змішаних у пропорції, що обумовлює відчуття білого світла. У такому освітленні будь-які фарби (крім флуоресцентних) виглядатимуть або нейтральними кольорами (білим, сірим, чорним), або мають різну яскравість і насиченість відтінками однієї чи іншої монохроматичної компоненти [11, с. 155].

Валерій Войтович у роботі «Українська міфологія», здійснюючи етнографічні розвідки, з приводу червоного кольору зазначає, що, з

одного боку, він символізує красу, радість і любов до життя, з іншого – мстивість і розруху. Червоний колір використовується під час замовлянь, має властивість протидіяти злим чарам. Від них допомагають великодні червоні крашанки, червоні нитки, намисто, квіти та рослини, з них найбільше рожа, гвоздика, калина. У любовній магії використовуються червона нитка, червоне насіння рослин, червоний виноград, червоний камінь, червона матерія тощо. Червоною вохрою розписували посуд епохи неоліту на нашій території, нею ж посипали покійників. Для захисту від граду використовували червоні крашанки. У лікуванні від укусу змії знахарка прикривала місце, куди вкусила змія, червоною ганчіркою, а під час замовляння страху хворого ставили поряд із вогнищем і накривали йому голову червоним фартухом. Червона стрічка, пов'язана на руку або пояс, слугувала захистом вагітній жінці. (Полісся) [3, с. 470].

Вагомою сферою дослідження психології залишається вивчення впливу кольору на людину в інтер'єрі приміщень. Особливо важлива психологія кольору у нашій оселі. У різних приміщеннях червоний колір можна використовувати з різною метою [2, с. 70].

Кухня – одне з кращих місць для використання червоного. Це те місце, де ми вживаємо їжу, тобто отримуємо енергію для життєдіяльності, для цього нам необхідний високий емоційний настрій і заряд бадьорості. На кухні повинен з'являтися апетит. Психологи рекомендують накривати стіл скатертиною з червоним малюнком. Більшість жінок проводять багато часу за приготуванням їжі, саме тому червоний колір найкраще підходить для поліпшення настрою і фізичного тону.

Фахівці завжди намагалися зрозуміти, як же впливає колір посуду на кількість спожитої нами їжі. Вважалося, що холодні кольори зменшують апетит. Однак, як з'ясувалося, червоний, який належить до теплих тонів, теж змушує з'їдати менше.

У дослідженні групі людей було запропоновано випити напої з червоних і синіх келихів. Як з'ясувалося, ті, хто пив із червоних келихів, випив на половину менше. Аналогічні результати були і зі споживанням випічки, яка лежала на тарілках синього та червоного кольорів. У наслідок цього на червоних тарілках залишилося більше випічки.

Психологи вважають, що червоний колір із давніх часів асоціюється з небезпекою і тривогою, саме так його сприймає наш мозок, тому й червоний посуд викликає недовіру. Його використання доцільно лише окремими акцентами в інтер'єрі кухні.

За використання червоного у вітальні краще обрати такі його відтінки, як вишневий, малиновий, винно-червоний. Ці кольори більш м'які та спокійні, тому створюють затишну атмосферу. До того ж такі тони вважаються дуже благородними і можуть підкреслити статус

сім'ї, адже вітальня є візитною карткою будинку – туди ми перш за все запрошуємо гостей і відвідувачів нашої оселі [2, с. 73].

Кольорове оформлення дитячої кімнати потребує особливої ретельності. Червоний – один із улюблених кольорів у маленьких дітей, і це не дивно, адже він такий «веселий», яскравий і привабливий. Тому, якщо потрібно акцентувати увагу дитини на чомусь важливому, активувати інтерес, зробіть цей предмет червоним. Використання червоного корисно для млявих, апатичних і аутизованих дітей. Дослідження довели, що перебування в червоній кімнаті підвищує у таких дітей активність, комунікабельність, у них поліпшується апетит і настрої. Поєднання червоного і жовтого підштовхне дитину до досліджень, посилить пізнавальну діяльність. Ліліан Бондс застерігає, що стіни дитячої кімнати не повинні бути червоні чи іншого активного кольору, краще пофарбувати їх у пастельні, спокійні, теплі відтінки [2, с. 132].

Спальня – не найкраще місце для червоного, адже там хочеться розслабитися, відпочити і швидше заснути. Однак, червоний – символ сексуальності. Він збуджує і викликає пристрасне бажання. Червоний може активувати до статевого зближення, навіть якщо немає справжнього потягу. Цю особливість потрібно використовувати дозовано: мати в спальні червоні аксесуари (подушки, постільна білизна, лампи, картини) або окремі елементи декору (фіранки, шпалери).

Використання червоного в кабінеті може бути корисним тоді, коли потрібно бути динамічним, бадьорим і енергійним у роботі. Червоний стимулює прагнення отримувати результати, активізує волю до перемоги. Для підкреслення своєї переваги і лідерства використовуйте червоний навколо свого особистого простору в кабінеті (червона картина на стіні біля вашого крісла, червона ваза за вашою спиною). Під час ділових переговорів у своєму кабінеті червоний може допомогти стимулювати людей, підштовхувати їх до рішень і дій, активізації і пришвидшення. Однак потрібно бути обережним, уникаючи дуже яскравого червоного кольору – він стомлює і дратує, сприяє ухваленню необдуманих і безкомпромісних рішень. Бажання виглядати серйозним і респектабельним допоможе реалізувати поєднання червоного із золотом і білим. Зелений і червоний поліпшать особистий авторитет і престиж. Червоний колір викликає повагу і впевненість у надійності. Поєднання синій-червоний містить гармонію і активність у співпраці, емоційну задоволеність і взаєморозуміння.

Присутність червоної барви у ванній кімнаті допоможе швидше прокинутися вранці, позбутися млявості, активувати всі внутрішні системи організму, додасть бадьорості та енергії. Але якщо для вас важливіше у ванній кімнаті розслабитися, приймаючи ванну перед сном,

то від червоного краще відмовитись. Переважальний червоний у інтер'єрі налаштує на активний лад, але може мати Perezбуджувальну дію, особливо на нерівноважених людей. У поєднанні з синім він впливає на людину сприятливо: викликає прагнення до діяльності, вражень і задоволень. Додавання до нього зеленого також дає додатковий стимул у творчості й очікування високої оцінки своєї праці. Додавання жовтого – символізує оптимізм і захопленість. Фіолетовий в поєднанні з переважальним червоним має подразнювальну дію на психіку, знижуючи успішність будь-яких справ. Поєднання з коричневим використовувати не варто: це провокує негативний настрій, фіксацію на минулих невдачах, непродуктивне самокопання. Поєднання з сірим також посилює невдоволеність і може підштовхувати до невинного ризику. Чорний колір, навіть у невеликих кількостях, у поєднанні з червоним символізує злість і пригнічує психіку [2, с. 137]. Практично всі відтінки червоного належать до гам теплих кольорів. Це означає, що червоні мотиви в кольорі стін, меблів, штор і різноманітних предметів декору додаватимуть кімнаті відчуття затишку і комфорту, відтінки червоного посилюють людські емоції.

Згідно з дослідженнями, колір може обумовлювати не тільки психічні реакції, а й фізіологічні. Червоний колір збуджує нервову систему, активує роботу м'язової системи, стимулює залози внутрішньої секреції та вироблення адреналіну. Так, червоне освітлення сприяє підвищенню артеріального тиску, збільшенню частоти серцевих скорочень, глибини та частоти дихання [16].

Червоний – теплий колір. Кімната зі значною кількістю червоного вимагає менше опалення, ніж кімната блакитного, синього або фіолетового кольорів [2, с. 75].

Червоний колір сприяє підвищенню чутливості сенсорних систем людини. Активізуючи (через зоровий аналізатор) слуховий центр кори головного мозку, він спричиняє збільшення гучності шумів, звуків. Тому червоний добре вибирати для оформлення вечірок і свят, для кімнати з домашнім кінотеатром. Предмети червоного кольору здаються більш близькими. Червоний звужує простір на 30%, створює відчуття стиснення об'єму, тиску, тому слід уникати великої кількості червоного в малих і тісних приміщеннях. Але червоний допоможе візуально зменшити поверхню будь-якого предмета.

Людина може багато з допомогою червоного кольору. Можливостей використання кольору чимало. Найпростіший варіант – застосовувати потрібний колір у своєму одязі [1, с. 30–45].

Червоний – один із найяскравіших не лише у кольоровій гамі, але і з точки зору емоційного ефекту, який він обумовлює [10, с. 39–47].

Якщо особа надає перевагу саме червоному і його варіантам, то, найімовірніше, що це людина неприборканих пристрастей і підвищеної емоційності. Такі люди звикли довіряти своїм відчуттям. Психологи вважають, що червоний колір вибирають люди, які всіма силами хочуть вирізнитися з натовпу, бути яскравішими, вищими, сильнішими. Червоний колір завжди відрізняв людей з вольовим характером. Особи, що надають перевагу червоному, – рухливі, оптимістичні і емоційні, екстраверти [7, с. 36]. Одноманітність може доводити їх до божевілля, нетерплячість призводить до мінливості і непостійності, їм складно залишатися об'єктивними, їхня поведінка відрізняється самопевненістю та завзяттям [10, с. 40].

Негативне сприйняття червоного кольору пов'язане зі стражданнями. Він асоціюється з кров'ю, а вигляд крові завжди пов'язаний зі стражданнями. Енергія червоного не завжди приносить користь, іноді вона перетворюється в лють, відразу або надмірне збудження [7, с. 37].

Однак, обраний колір не може однозначно свідчити про інтелект, темперамент чи характер людини, бо існує колір внутрішній та колір зовнішній, а колірні переваги пов'язані з великою кількістю суб'єктивних факторів, котрі визначаються почуттєво-емоційною стороною сприйняття, потребами, мотиваціями інтелекту. Суб'єктивні фактори також мають подвійну обумовленість: об'єктивну, яка визначається особливостями колірного впливу інтер'єра та одягу, і суб'єктивну, пов'язану з потребами через психосоціальні характеристики та гендер.

Висновок. Досліджуючи вплив червоного кольору на фізіологічні і психічні функції, слід зазначити, що цей вплив доволі суттєвий і реалізується так: вплив на біологічні функції людини шляхом регулювання біоритмів; вплив кольору на тіло людини; вплив на психоемоційний стан; фізичний і оптичний вплив; вплив на вегетативну і центральну нервову системи; символіка кольору; активізація функцій організму. Червоний колір – це електромагнітні хвилі зорового спектру певної довжини (до 700 нм), має могутній вплив на психіку людини, її емоції та відчуття. Розуміння характеру впливу червоного кольору на психіку дозволяє широко застосовувати його у всіх сферах діяльності людини.

Перспективи подальших наукових розробок цієї проблеми вбачаємо у дослідженні впливу інших спектральних кольорів кольорової шкали (синього, зеленого, жовтого) на психіку та фізіологію людини.

1. Айсмен Л. Дао цвета / Л. Айсмен. – М.: Эксмо, 2005. – 173 с.
2. Бондс Л. Магия цвета. Цветотерапия на каждый день / Л. Бондс; пер. с англ. Н. Мухина. – СПб.: Питер, 1997. – 384 с.
3. Войтович В. Українська міфологія / В. Войтович. – К.: Либідь, 2002. – 664 с.

4. Дерібэре М. Цвет в жизни и деятельности человека / М. Дерібэре. – М.: Знание, 1965. – 343 с.
5. Кандинський В. Про духовне в мистецтві / В. Кандинський // Психологія кольору; пер. з англ. – М.: Рефл-бук, 1996. – С. 181–220.
6. Кравков С. В. Цветовое зрение / С. В. Кравков. – М.: Изд-во АН СССР, 1951. – 186 с.
7. Лейнер Х. Основи глибинно-психологічної символіки / Х. Лейнер // Журнал практичного психолога. – 1996. – № 3. – С. 30–38.
8. Люшер М. Сигналы личности / М. Люшер. – Воронеж: МОДЭК, 1993. – 160 с.
9. Миронова Л. Н. Цветоведение / Л. Н. Миронова. – Мн.: Высш. шк., 1984. – 286 с.
10. Обухів Я. Л. Червоний колір / Я. Л. Обухів // Журнал практичного психолога. – 1996. – № 5. – С. 39–47.
11. Петренко В. Ф. Введення в експериментальну психосемантику. Дослідження форм репрезентації в повсякденній свідомості / В. Ф. Петренко. – М.: МГУ, 1983. – 175 с.
12. Петренко В. Ф. Взаимосвязь эмоций и цвета / В. Ф. Петренко, В. В. Кучеренко // Вестник МГУ. – 1988. Серия 14. Психология. – № 3. – С. 70–82.
13. Рум'янцева А. Н. Экспериментальная проверка методики исследования индивидуального предпочтения цвета / А. Н. Рум'янцева // Вестник МГУ. – М., 1986. Серия 14. Психология. – № 1. – С. 67–69.
14. Сивик Л. Цветовое значение и измерения восприятия цвета: Исследование цветowych образцов / Л. Сивик // Проблема цвета в психологии; отв. ред. А. А. Митькин, Н. Н. Корж. – М.: Наука, 1993. – С. 95–120.
15. Шварц Л. А. Изменения цветоощущения в эмоциональных состояниях / Л. А. Шварц // Проблемы физиологической оптики. – М., 1948. – Т. 6. – С. 314–320.
16. Яньшина П. В. Эмоциональный Цвет. Эмоциональный компонент в психологической структуре цвета / П. В. Яньшина. – Самара: СамГПУ, 1996. – 218 с.

Андрушко Л. Н., Ясинский В. П. Влияние красного цвета на психику и физиологические функции человека

Рассматривается влияние красного цвета на психику и физиологические функции человека. Цвет не только дает важную информацию о предмете, но имеет возможность вызывать мысли и чувства. Психологический аспект восприятия красного цвета связан с эмоциональным, социально-культурным и эстетическим.

Ключевые слова: *красный цвет, символика цвета, психологическое влияние, эмоции, физиология человека.*

Andrushko L. M., Yasinskiy V. P. Influence of red colour on psyche and physiological functions of a person

Influence of red colour on psyche and physiological functions of a person is determined and analysed in this work. A particular colour gives not only important

information about an object but also has ability to cause ideas and feelings. The psychological aspect of perception of red colour is related to emotional, socio cultural and aesthetic background.

Key words: *red colour, symbolic of colour, psychological influence, emotions, physiology of a person.*

Стаття надійшла 13 грудня 2013 р.

УДК 159.922.2:34.08

**Н. І. Баранюк,
В. М. Гоца**

ВПЛИВ КЕРІВНИКА НА ПІДЛЕГЛИХ ЯК ПРОЯВ ЙОГО ВЛАДИ ТА АВТОРИТЕТУ

Здійснено теоретичний аналіз проблеми впливу керівника на підлеглих. Визначено психологічні особливості влади і авторитету керівника та окреслено специфіку їх впливу на рівень міжособистісних стосунків у колективі. Висвітлено основні форми впливу керівника на підлеглих.

Ключові слова: *керівник, підлегли, вплив, влада, авторитет.*

Постановка проблеми. Сьогодні питання впливу керівника на підлеглих набуває особливо актуального значення. Адже сутність ефективного впливу керівника полягає і в переконанні додержуватися його розпоряджень, і в знанні психологічних особливостей своїх підлеглих, і в наявності зворотного зв'язку та необхідних якостей залежно від рівня психологічного впливу взаємодії керівника. Тож для забезпечення конструктивного впливу на активність підлеглих керівник повинен правильно застосовувати владу залежно від ситуації та зважати на той факт, що саме від його рішення залежатиме доля не тільки робітників, а й організації в цілому. Так, подальші дослідження в цій сфері потребують структурної і факторної операціоналізації впливу керівника на підлеглих, основних інструментів впливу і функцій, моделювання їх взаємозв'язку.

Стан дослідження. У зарубіжній та вітчизняній психології проблемі впливу керівника на підлеглих присвячено наукові праці таких дослідників, як К. Хейлс, Дж. Френч, Б. Рейвен, Н. Макіавеллі, Д. Мак Грегор, Р. Блейк і Д. Мутон, Ф. Фідлер і А. Лейстер, Р. Л. Кричевський, А. І. Баштинська, Р. В. Бістріцкас, В. В. Глущенко, Г. М. Андрее-